

Wiesław Kic

Bałczik

Informator Archeologiczny : badania 17, 245

1983

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BULGARIA

KALCZIK

PP Pracownia Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Krakowie

Badania międzynarodowej ekspedycji w ramach prac Grupy Roboczej Krajuw Socjalistycznych ds. Konserwacji i Ochrony Zabytków. W pracach uczestniczyły ekipy z Bułgarii, CSRR i Polski. Ze strony polskiej badania prowadził mgr Wiesław Kio. Finansował Państwowy Instytut Konserwatorski w Sofii /NIPK/. Drugi /1982/ i trzeci /1983/ sezon badań. Twierdza bizantyjska i średniowieczna.

Twierdza usytuowana jest na rozległym, wysokim wzniesieniu /ok. 200 m n.p.m./, w odległości około 1,5 km od wybrzeża Morza Czarnego. Ślady osadnictwa i budownictwa obronnego na jej obszarze datuje się od około II do XVII w. Występują obiekty z okresu panowania rzymskiego i bizantyjskiego, średniowiecza bułgarskiego i niewoli tureckiej. Twierdza posiada kształt nieregularnego, wydłużonego czworoboku o długości około 700 m i szerokości 250 m, otoczonego masywnym, obustronnie licowanym murem kamiennym, o szerokości 3,2 m /obecnie zachowanym średnio do wysokości 1,5 m/, wzmocnionym dodatkowo systemem baszt, placów i klatek schodowych.

W trakcie badań archeologicznych prowadzonych przez stronę bułgarską od 1972 r. odsłonięto prawie w całości zachodni mur twierdzy z pozostałościami głównej bramy flankowej dwoma pięciokątnymi basztami, częściowo mur południowy oraz sondażowo północny i wschodni. Łącznie odkryto pozostałości 30 baszt, wśród których wystąpiły okrągłe, trójkątne, czworokątne, pięciokątne, łukowate i w kształcie ula.

W początkach VIII w. twierdzę otoczono potężnym wałem kamiennie-ziemnym o szerokości ponad 10 m, poprzedzonym głęboką fosą. Wał biegł wzdłuż zachodniego muru obronnego w odległości około 12 m od jego zewnętrznego lica. Był on wzmocniony kamienną konstrukcją z luźno ułożonych kamieni, tworzącą rodzaj muru o szerokości 80 cm, poprzedzonego berwą.

Wykopy zlokalizowane w sektorze VII, znajdującym się w pobliżu głównej /zachodniej/ bramy twierdzy. Odcinek polski obejmował cztery kwadraty o wymiarach 5 x 5 m, z których trzy wyeksplorowano do poziomu skalistego całca /ok. 130 cm głębokości/, zaś czwarty do głębokości około 80 cm. W trakcie badań odsłonięto pozostałości zabudowy twierdzy z okresu bizantyjskiego /koniec V - koniec VII w./ i bułgarskiego /początek VIII - XI w./. Złożyły się na nie fragmenty sześciu murów kamiennych oraz dwóch posadzek z płyt kamiennych.

Mury o szerokości 80 - 100 cm były przeważnie obustronnie licowane i posadwione na skalistym podłożu, które w tym celu było częściowo wyrąbywane. Odkryte posadzki zachowały się w stanie fragmentarycznym. Jedna z nich stanowiła nawierzchnię ulicy lub chodnika, druga zaś posadzkę pomieszczenia wewnętrzznego. Ponadto odsłonięto okazałą jamę zasobową, stanowiącą rodzaj wyciętego w skale pitosu o cylindrycznej formie o blisko dwumetrowej średnicy.

Niezniszczone nawarstwienie kulturowe, narosłe od momentu budowy twierdzy do czasów współczesnych, zachowały się jedynie w południowej części odcinka. Warstwy najstarsze /V - VI w./ utworzone zostały w głównej mierze przez materiał o twardość strukturze, pochodzący z odpadów budowlanych powstałych przy wzniesieniu muru obronnego twierdzy. Potwierdza to fakt zwiększenia się miąższości tych nawarstwień w miarę zbliżania się do współczesnego ła muru obronnego. Warstwy pierwotne, w pozostałych częściach odcinka, są wyraźnie przesełte przez późniejsze osadnictwo bułgarskie, którego pozostałością jest większość relikwów architektonicznych i wtórne nawarstwienia sięgające całca. Ich głównym komponentem jest ciemnoszara ziemia z dużą ilością kamieni i ceramiki budowlanej.

Wśród ruchomego materiału archeologicznego zdecydowanie dominowała ceramika bułgarska i bizantyjska, z pewną przewagą tej ostatniej. Do ciekawszych znalezisk należała szklana bransolata dziecięca, datowana na I - II w. Wydobyto też pewną ilość żelaznych gwoździ, fragmentów szklanych naczyń, gliniane ciężarki tkackie i ogromną ilość ceramiki budowlanej.

Prace będą kontynuowane.